

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 marca 2023 r.

Pozycja 62

POSTANOWIENIE z dnia 19 stycznia 2023 r. Sygn. akt Ts 60/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Zielonacki,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej D.W. o zbadanie zgodności:

art. 17 ust. 1 w związku z art. 3 pkt 22 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111, ze zm.) „w zakresie, w jakim (...) nie przyznają matce albo ojcu dziecka legitymującego się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji prawa do świadczenia pielęgnacyjnego w okresie przebywania matki lub ojca dziecka na urlopie wychowawczym”, z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 11 marca 2022 r. (data nadania), D.W. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru, wystąpiła z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia w oparciu o następujący stan faktyczny:

Decyzją z 22 kwietnia 2020 r. (znak: [...]) Prezydent Miasta G. odmówił przyznania skarżącej prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na okres od 16 marca do 11 września 2020 r. W uzasadnieniu tej decyzji podniósł, że skarżąca nie zrezygnowała z zatrudnienia, albowiem przez cały ten czas, przebywając na urlopie wychowawczym, pozostawała w stosunku pracy.

Samorządowe Kolegium odwoławcze w G. decyzją z 6 lipca 2020 r. (znak: [...]) utrzymało w mocy zaskarżoną decyzję organu pierwszej instancji.

Skargę na powyższą decyzję oddalił Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. wyrokiem z 28 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]).

Wyrokiem z 21 października 2021 r. (sygn. akt [...]) Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną skarżącej na orzeczenie sądu pierwszej instancji.

2. Zdaniem skarżącej wykładnia kwestionowanych przepisów przyjęta w jej sprawie narusza konstytucyjną zasadę sprawiedliwości społecznej, prawo do równego traktowania przez władze publiczne oraz gwarancję uwzględnienia dobra rodziny (art. 2, art. 32 ust. 1 oraz art. 71 ust. 1 Konstytucji).

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 6 maja 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 13 maja 2022 r.), wydanym w trybie art. 130 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.), skarżąca została wezwana do usunięcia braków formalnych przez doręczenie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem:

a) decyzji:

- Prezydenta Miasta G. z 22 kwietnia 2002 r. (znak [...]) wraz z czterema kopiami,
- Samorządowego Kolegium Odwoławczego w G. z 6 lipca 2020 r. (nr [...]) wraz z czterema kopiami,

b) wyroków:

- Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w G. z 28 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]) wraz z czterema kopiami,
- Naczelnego Sądu Administracyjnego z 21 października 2021 r. (sygn. akt [...]),

c) potwierdzenia odbioru powołanego wyżej wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego,

d) jednego odpisu skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami.

Pismem procesowym, wniesionym do Trybunału 16 maja 2022 r., skarżąca wykonała powyższe wezwanie.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymogom.

2. Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie uczyniono art. 17 ust. 1 (omyłkowo oznaczony w złożonej skardze jako art. 17 § 1) w związku z art. 3 pkt 22 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111, ze zm.; dalej: u.ś.r.).

Artykuł 3 pkt 22 u.ś.r. w zaskarżonym brzmieniu obowiązuje od 1 września 2005 r., tj. od dnia wejścia w życie art. 27 pkt 2 lit. i ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86, poz. 732), do chwili obecnej; przepis ten ma następujące brzmienie:

„Ilekoć w ustawie jest mowa o:

(...)

22) zatrudnieniu lub innej pracy zarobkowej – oznacza to wykonywanie pracy na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego, umowy o pracę nakładczą oraz wykonywanie pracy lub świadczenie usług na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia, umowy o dzieło albo w okresie członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek

rolniczych lub spółdzielni usług rolniczych, a także prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej”.

Artykuł 17 ust. 1 u.ś.r. w zaskarżonym brzmieniu obowiązuje od 1 stycznia 2013 r., tj. od wejścia w życie art. 1 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 1548). Stanowi on, że:

„1. Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

1) matce albo ojcu,

2) opiekunowi faktycznemu dziecka,

3) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

4) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności

– jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.”

Jako wzorce kontroli skarżąca powołała art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Skarga konstytucyjna została sporządzona w imieniu skarżącej przez radcę prawnego (art. 44 ust. 1 u.o.t.p.TK), zaś skarżąca:

– dochowała przewidzianego w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK trzymiesięcznego terminu wniesienia skargi, gdyż ostateczne rozstrzygnięcie, w rozumieniu art. 79 Konstytucji, zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącej 22 grudnia 2021 r., a skarga konstytucyjna została wniesiona do Trybunału Konstytucyjnego 11 marca 2022 r. (data nadania);

– określiła przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK);

– wskazała, które konstytucyjne prawa i wolności oraz w jaki sposób – jej zdaniem – zostały naruszone (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK);

– przedstawiła stosowne uzasadnienie sformułowanych przez nią zarzutów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

3.1. W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna nie jest obarczona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, a sformułowane w niej zarzuty nie są oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

Należy bowiem przypomnieć, że w wyroku pełnego składu z 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16 (OTK ZU A/2019, poz. 53) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż „[c]hoć obowiązująca Konstytucja pozostawia określenie zakresu i form zabezpieczenia społecznego ustawie zwykłej (do ustawodawcy należy wybór rozwiązań, które uważa za optymalne z punktu widzenia założonej przez siebie polityki ekonomiczno-społecznej), to jednakże swoboda tego wyboru nie jest nieograniczona. Innymi słowy, decyzje ustawodawcy w tym obszarze wymagają m.in. rozległej wiedzy pozaprawnej, która nie przesądza jednoznacznie o jedynie słusznych i trafnych rozstrzygnięciach legislacyjnych. (...) Trybunał Konstytucyjny, który – co należy podkreślić – nie pełni roli «trzeciej izby parlamentu» (w sprawach dotyczących sfery zabezpieczenia społecznego powinien zachowywać się powściągliwie, wychodząc z założenia, iż ustawodawca działał z należyłą starannością, racjonalnie i odpowie-

działnie), ma jednak prawo interweniować w sytuacjach, w których badane regulacje prawne uchylają określonym wartościom konstytucyjnym lub prawnomiędzynarodowym”.

W kontekście powyższego stanowiska, a także wzięwszy pod uwagę:

a) wyrok TK z 18 lipca 2008 r., sygn. P 27/07 (OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 107), w którym orzeczono, że „[a]rt. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 i Nr 222, poz. 1630, z 2007 r. Nr 64, poz. 427, Nr 105, poz. 720, Nr 109, poz. 747, Nr 192, poz. 1378 i Nr 200, poz. 1446 oraz z 2008 r. Nr 70, poz. 416) w zakresie, w jakim uniemożliwia nabycie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego obciążonej obowiązkiem alimentacyjnym osobie zdolnej do pracy, niezatrudnionej ze względu na konieczność sprawowania opieki nad innym niż jej dziecko niepełnosprawnym członkiem rodziny, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”;

b) wyrok TK z 22 lipca 2008 r., sygn. P 41/07 (OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 109), w którym orzeczono m.in., że „[a]rt. 17 ust. 1 i ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 i Nr 222, poz. 1630, z 2007 r. Nr 64, poz. 427, Nr 105, poz. 720, Nr 109, poz. 747, Nr 192, poz. 1378 i Nr 200, poz. 1446 oraz z 2008 r. Nr 70, poz. 416) w zakresie, w jakim uniemożliwia przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego osobie, która rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością opieki, o jakiej mowa w art. 17 ust. 1 tej ustawy, nad innym niż jej dziecko, niepełnosprawnym, niepełnoletnim członkiem rodziny, dla którego stanowi rodzinę zastępczą spokrewnioną i wobec którego osobę tę obciąża obowiązek alimentacyjny, jest niezgodny z art. 18, art. 32 ust. 1 i art. 71 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 20 i art. 23 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 11)”;

c) wyrok TK z 21 października 2014 r., sygn. K 38/13 (OTK ZU nr 9/A/2014, poz. 104), w którym orzeczono m.in., że „[a]rt. 17 ust. 1b ustawy powołanej w punkcie 1 [ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1456, ze zm.)] w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji”;

d) wyrok TK z 18 listopada 2014 r., sygn. SK 7/11 (OTK ZU nr 10/A/2019, poz. 112), w którym orzeczono, że „[a]rt. 17 ust. 5 pkt 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1456, 1623 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 559, 567 i 1443), w brzmieniu obowiązującym do 13 października 2011 r., w zakresie, w jakim uniemożliwia przyznanie prawa do świadczenia pielęgnacyjnego rodzicowi (opiekunowi faktycznemu), który rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w związku z koniecznością sprawowania opieki, o której mowa w art. 17 ust. 1 tej ustawy, nad niepełnosprawnym dzieckiem, w sytuacji, gdy drugi z rodziców (opiekunów faktycznych) ma ustalone prawo do świadczenia pielęgnacyjnego na inne dziecko w rodzinie, jest niezgodny z art. 71 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”;

e) wyrok TK z 26 czerwca 2019 r., sygn. SK 2/17 (OTK ZU A/2019, poz. 36), w którym orzeczono, że „[a]rt. 17 ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2220 i 2354 oraz z 2019 r. poz. 60, 303, 577, 730 i 752) w zakresie, w jakim stanowi, że świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, jest niezgodny z art. 71 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”

– problem prawny przedstawiony w skardze konstytucyjnej powinien zostać oceniony merytorycznie (zob. postanowienie TK z 1 czerwca 2022 r., sygn. akt Ts 124/21, OTK ZU B/2022, poz. 154).

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w sentencji.